

اطلاع رسانی

نشریه فنی مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران

دوره هفتم؛ شماره ۱

گزارشی از « دوره بین المللی فعالیتهای اطلاعاتی پیشرفته در اتریش »

نویسنده: فیروزه مولاپرست

رشد و پیشرفت منابع و نیروی انسانی که نقشی اساسی در طراحی و اجرای خدمات و شبکه های اطلاعاتی فعلی و آتی دارد، از مهمترین اهداف برنامه اطلاعات عمومی^۱ یونسکو که یونسیت (UNISTST) را نیز در بر دارد، بشمار می رود. در این برنامه سعی شده است امکانات دست اندرکاران اطلاعات که بنحوی در جریان انتقال اطلاعات علمی سهیم اند گسترش یابد و مهارتهای آنان از طریق برنامه های آموزشی تقویت گردد. در محدوده این فعالیتهای، اولویت خاصی به کشورهای جهان سوم که نیاز فراوانی به مهارتهای تخصص دارند، داده شده است. سازمانهایی چون فدراسیون بین المللی دکومانتاسیون (FID) و فدراسیون بین المللی انجمنهای کتابخانه ها (IFLA) نیز دارای هدفهایی مشابه در جهت گسترش و رشد آموزش متخصصان اطلاعاتی هستند.

در جهت تحقق اهداف فوق، سمینارها و دوره هایی به کمک یونسکو، فدراسیون بین المللی دکومانتاسیون و فدراسیون بین المللی انجمنهای کتابخانه ها برنامه ریزی شده است که دوره بین المللی فعالیتهای اطلاعاتی پیشرفته^۲ در شماره برنامه های فوق است. این دوره، از ۱۹ اردیبهشت الی ۱۴ خرداد ماه سال جاری با حضور نویسنده گزارش حاضر در اتریش برگزار شد.

هدف از دوره بین المللی فعالیتهای اطلاعاتی پیشرفته، معرفی رویدادهای جدید و روشهای نوین و پیشرفته در علوم کتابداری و اطلاع رسانی به کتابداران با تجربه شرکت کننده از ۲۸ کشور از کشورهای جهان سوم بود. ۳۰ نفر شرکت کننده در سمینار، از میان مدرسین علوم کتابداری و اطلاع رسانی و یا کسانی انتخاب شده بودند که مسئولیت خاص در طرحها و برنامه های کتابخانه ای و اطلاع رسانی در کشورهای خود داشتند.

محتوای سمینار

در این دوره موضوعهای زیر مطرح شد:

- بازیابی اطلاعات
- مدیریت کتابخانه ها و نظامهای اطلاعاتی
- نقش کامپیوتر و ارتباطات از راه دور در ارائه اطلاعات

* عضو هیات علمی دانشکده کتابداری پزشکی مرکز علوم پزشکی ایران

^۱ - General Information programme^۲ - Advanced Information work

هر یک از این موضوعهای فوق در عرصه کتابداری و اطلاع رسانی مقوله مهمی را تشکیل می دهند که در آنها مداوما گسترش و نوآوری صورت می پذیرد. در دوره مذکور این موضوعها با توجه خاص به مسایل تدریس و آموزش آنها، مورد بررسی قرار گرفت. در هر زمینه بدنبال بررسی کلی مقدماتی. مطالعه فشرده ای بشرح زیر انجام پذیرفت:

گستره موضوعهای طرح شده در سمینار بازیابی اطلاعات

بازیابی اطلاعات

در این زمینه، وضع کتابخانه ها و سایر نظامهای اطلاعاتی در فرایند ارتباطات اجتماعی بررسی شد. بدنبال ایجاد یک مدل توصیفی از جریان ارتباطی (فرایند ارتباط)، آخرین نوآوریها در بازیابی مدارک مورد مطالعه قرار گرفت. این تحلیل با مطالعه و بررسی زبانهای گوناگونی که در فرایند بازیابی وجود دارند، همراه با ویژگیها و ساختمان آنها (اصطلاحنامه ای، طبقه بندی و غیره) انجام گرفت. معیارهای ارزیابی زبانهای نمایه سازی مطالعه شد و نتایج تعدادی از طرحهای تجربی نیز بمنظور تعیین بازده عملی آنها بررسی گردید. تجربه عملی با کامپیوتر در بازیابی پیوسته اطلاعات نیز جهت کمک به تفهیم برخی مسایل نظری و عملی پیش بینی شده بود. در این رابطه ضمن استفاده مستقیم از چند بانک اطلاعاتی کتابشناسی^۳ نظیر خدمات اطلاعاتی خودکار کتابخانه بریتانیا یعنی BIAIS LINE و DIALOG که شامل حدود ۱۲۰ بانک اطلاعاتی علمی جهان است تمرینهایی در شیوه جستجو و صورت بندی پرسش در هر یک از آنها بکمک اصطلاحنامه مربوط، و نیز نحوه استفاده و بازیابی مدارک بعمل آمد.

مدیریت کتابخانه ها و نظامهای اطلاعاتی

در این زمینه، مدیریت کتابخانه ها، مراکز اطلاعاتی علمی، مراکز ملی دکومانتاسیون و انواع دیگر سازمانهای اطلاع رسانی مورد بررسی قرار گرفت. مشکلات و مسایل اساسی مشی اطلاعاتی و کتابخانه ای و اثرات آنها بر روی مدیریت مطالعه گردید. هدفها از نظر نیازهای مشخص انواع مختلف جوامع استفاده کننده، بررسی شد. و سپس نقش و روشهای مدیریت در نیل به این هدفها در ارتباط با گسترش و بهره برداری از نیروی انسانی و ساختن مجموعه و ارائه خدمات مورد مطالعه و مذاقه قرار گرفت. مسایل مهم و ویژه ای چون تعیین هدفها، بودجه، جمع آوری و تفسیر اطلاعات، ارزیابی عملکرد و منابع، رضایت از کار و نیز تحقیقات جاری در این زمینه مطالعه شد.

کامپیوتر و ارتباط از راه دور در ارائه اطلاعات

این بخش شامل مروری در کاربرد تکنولوژیهای کامپیوتر و ارتباط از راه دور در ارائه اطلاعات کتابشناسی بود و ضمن آن اثراتی که این ابزار، بر خدمات اطلاعاتی و فعالیتهای مراکز مدارک و کتابخانه ها دارند بررسی گردید. بدنبال مقدمه ای در زمینه نقش کامپیوتر در ارائه خدمات اطلاعاتی علمی، به مباحثی چون استفاده از اطلاعات و داده های کتابشناسی ذخیره شده در کامپیوتر، ساختمان و آزمایش فایل و خودکار نمودن جریان گردآوری و انتشار بانکهای اطلاعاتی پرداخته شد. در پی این موضوع، استفاده از اطلاعات کتابشناسی و پیاده نمودن نظامهای اطلاعاتی بنحوی که منعکس کننده کاربرد آنها در کتابخانه ها و مراکز

³ - Bibliographic Data Base

خدمات اطلاعاتی باشد، بخصوص باتوجه به گسترشهای شبکه ای نظامهای برخورد مستقیم پیوسته^۴ و نقش سازمانهای ملی و بین المللی در این طرحها و برنامه ها مطالعه گردید. بمنظور ارزیابی، هر یک از شرکت کنندگان جستجوهای در چند بانک اطلاعاتی علمی با استفاده مستقیم از کامپیوتر بعمل آورند. بانکهای اطلاعاتی کتابشناسی مورد مطالعه و استفاده مستقیم عبارت بودند از BLAISE-LINE ، DIALOG و FRANCES (شبکه خودکار فرانسه برای بازیابی اطلاعات جاری در علوم اجتماعی و انسانی). نظام GUESTEL نیز بعنوان یک نمونه از بانکهای اطلاعاتی کامپیوتری از نوع View data مورد مطالعه، مشاهده و تمرین قرار گرفت.

روش و چگونگی برگزاری جلسات

سعی شده بود تا شرکت کنندگان با دامنه متنوعی از روشهای تدریس و آموزش مواجه شوند و فرصت یابند که امتیازات آنها را ارزیابی نمایند. استفاده از سخنرانی، سمینار، کار عملی با تاکید بر روی کار گروهی و آموزش انفرادی بمنظور برآوردن نیازها و علایق گوناگون شرکت کنندگان، از مشخصات این دوره بود. جلسات فشرده ای جهت آموزش مدیریت و آموزش میکرو با استفاده از ضبط ویدیویی (تمرین سخنرانی و نمایش نوارهای ضبط شده و طرح انتقادات و اشکالات) ترتیب داده شد و روش مطالعه موردی و بازی مدیریتی نیز بکار رفت.

در این دوره، اهمیت ویژه ای به بازدید از موسسات علمی داده شده بود. آشنائی عینی و عملی با فعالیتهای اطلاعاتی و کتابخانه ای بعنوان روش بسیار مؤثری در تفهیم، تقویت و کاربرد مبانی نظری که در جلسات به بحث گذارده می شد، بکار گرفته شد. تعدادی از این قبیل بازدیدها با آموزش مبانی نظری بصورت همزمان انجام پذیرفت. از مهمترین و مفیدترین مکانهای مورد بازدید، موسسه تحقیقات علمی سایبرز دورف اتریش، خاصه مرکز اطلاعاتی آن، نظام بین المللی اطلاعات هسته ای سازمان ملل (INIS)، کتابخانه مرکز سازمان ملل در وین، کتابخانه ملی اتریش، کتابخانه دانشگاهی گراتس و مرکز اطلاعات موسسه مطالعات تاریخ قرون وسطی (دارای نظام اطلاعاتی دستی و کامپیوتری اختصاصی جهت ذخیره و بازیابی مدارک تصویری مانند عکس و اسلاید) را می توان نام برد. فعالیتهای موسسات بسیاری چون مرکز بین المللی دکوماناسیون پروانه ثبت اختراعات (INPADOC) و مرکز بین المللی اطلاعات برای ترمینولوژی (INFOTERM) نیز در جریان سخنرانیها مورد مطالعه قرار گرفت.

ساعات کار روزانه سمینار بجز ساعاتی که برای بازدید پیش بینی شده بود از ساعت ۸:۴۵ تا ۱۲ و از ساعت ۲ بعدازظهر تا ۵:۳۰ بود. هفته ای چند روز نیز از ساعت ۵/۷ تا ۵/۹ کار اضافی در برنامه منظور شده بود.

⁴ - One-Line interactive systems